

Flora- en faunaonderzoek

Hellendoorn-Noord

Eelerwoude

kleurt het landelijk gebied

Flora- en faunaonderzoek

Hellendoorn-Noord

Opdrachtgever

Gemeente Hellendoorn
t.a.v. Mw. G. Minkjan-Nijkamp
Postbus 200
7440 AE Nijverdal

Opdrachtnemer

Eelerwoude
Postbus 53
7470 AB Goor
(0547) 26 35 15
(0547) 26 33 15
info@eelerwoude.nl
www.eelerwoude.nl

Projectgegevens:

Projectnummer: P8102
Datum: 25-9-2017
Opgesteld: V. de Lenne

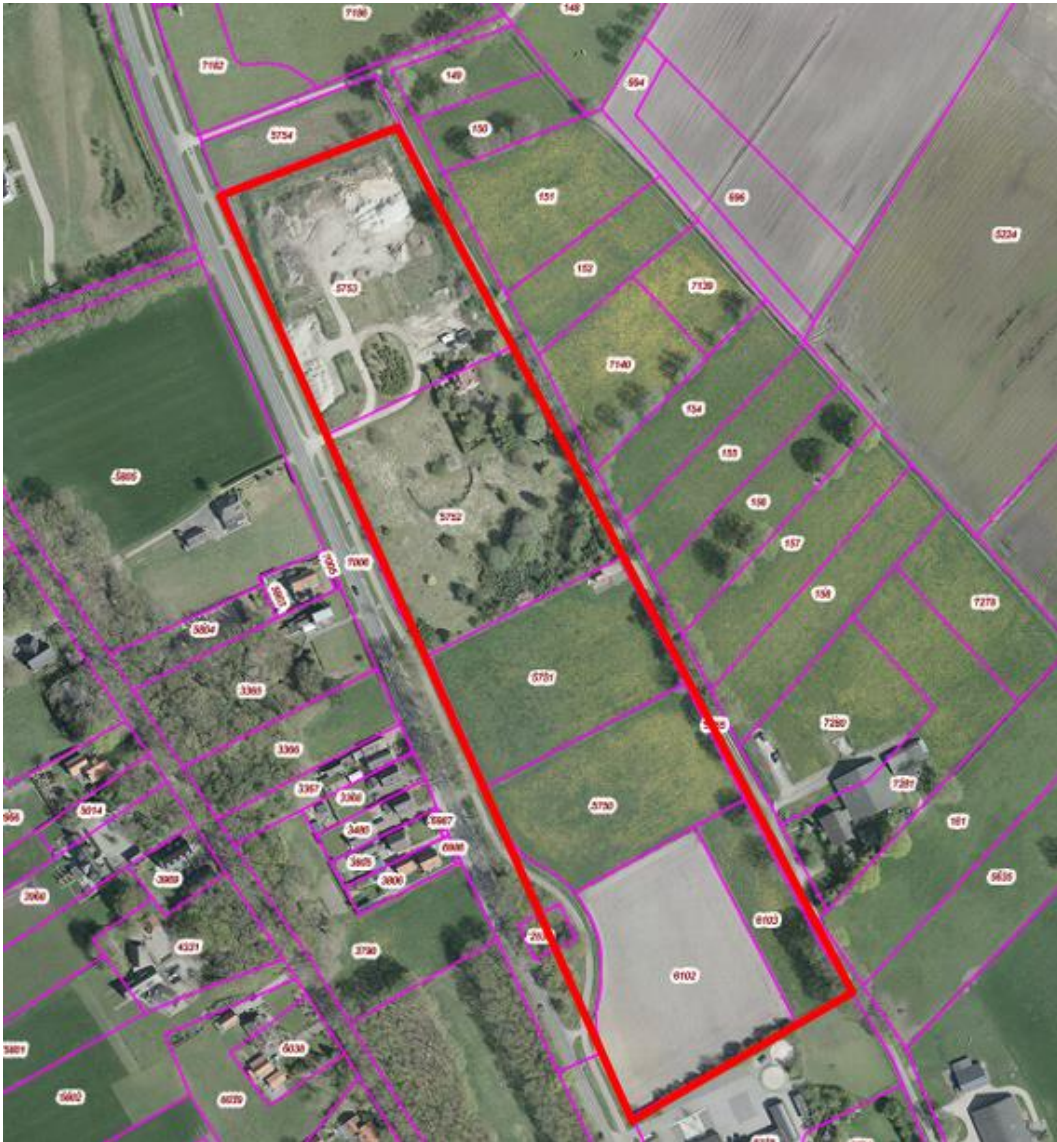
Onderzoek van Eelerwoude voldoet aan de eisen die het Ministerie van Economische Zaken stelt. Eelerwoude is lid van het Netwerk Groene Bureaus. Het Netwerk werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte. Het Netwerk heeft een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbende een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd, conform de geldende wet- en regelgeving ten aanzien van flora en fauna. Desondanks zal nooit een 100% volledig beeld van de aanwezige flora en fauna gegeven kunnen worden. Natuur is dynamisch, situaties kunnen veranderen.

De opmaak van dit rapport gaat uit van dubbelzijdig afdrukken.

INHOUD

1	INLEIDING	6
1.1	Aanleiding	6
2	HUIDIGE SITUATIE EN ONTWIKKELING	7
2.1	Huidige situatie	7
2.2	Voorgenomen ontwikkeling.....	7
3	NATUURWETGEVING	8
4	METHODE	11
4.1	Bureauonderzoek.....	11
4.2	Veldonderzoek	11
5	BESCHERMDE SOORTEN & EFFECTEN	14
5.1	Vleermuizen	14
5.2	Huismus	17
5.3	Overige beschermde soorten	19
6	CONCLUSIE EN VERVOLG	20
6.1	Flora- en fauna.....	20
6.2	Projectplan en werkprotocol noodzakelijk	20
6.3	Geldigheid onderzoek	21
	LITERATUURLIJST	21
	BIJLAGE 1 SOORTKAARTEN	23

Afbeelding 1: Fase 1 gebied waar woningbouw plaatsvindt

Afbeelding 2: Fase 2 en 3 krijgen bestemming overeenkomstig bestaand gebruik (hier vinden geen werkzaamheden plaats)

1

INLEIDING

1.1 Aanleiding

In het plangebied zoals weergegeven in afbeelding 1 zal woningbouw gerealiseerd worden, daarnaast vind voor een deel van het gebied een bestemmingplanwijziging plaats (afbeelding 2). in verband met mogelijke effecten op aanwezige beschermde planten- en diersoorten is een flora en faunatoetsing noodzakelijk. Gezien onze gebiedskennis van het gebied is bij voorbaat al duidelijk dat de te slopen woning in het gebied een functie als verblijfplaats voor huismus en vleermuizen kan hebben, het onderzoek heeft zich dan ook voornamelijk op deze soort(groepen toegespitst).

Gericht veldonderzoek is noodzakelijk om aan te tonen, dan wel uit te sluiten dat aanwezige woning een functie heeft als verblijfplaats. Duidelijk moet dan ook worden om welke soort(en) en aantallen het gaat en wat de eventuele functie van de gebouwen is voor deze soort(en). Uit het onderzoek komt naar voren of de voorgenomen ontwikkelingen consequenties hebben voor de aanwezige natuurwaarden en hoe hier mee om te gaan, zodat overtreding van de Wet natuurbescherming wordt voorkomen.

2

HUDIGE SITUATIE EN ONTWIKKELING

2.1 Huidige situatie

Het plangebied is onderverdeeld in de woningbouwlocatie (ontwikkellocatie) en overeenkomstig bestaand gebruik. Het gehele plangebied (beide locaties), en is circa 31 hectare groot en wordt begrensd door de Ommerweg, Höftediek en Schuilenburgerweg. De noordgrens wordt gevormd door de N347. Het gebied grenst aan de dorpskern van Hellendoorn en bestaat uit een open tot half-open agrarisch gebied met verspreide bebouwing. Verspreid door het terrein komen restanten van bomenrijen en (hak)houtwallen voor, voornamelijk van zwarte els en zomereik. Het gebied is vooral in gebruik als weiland en wordt begraasd door koeien. Waterelementen zijn beperkt tot tuinvijvers rondom de woningen aan de Ommerweg.

2.2 Voorgenomen ontwikkeling

Het voornemen is om in fase 1 woningbouw te realiseren, in het overige deel fase 2 en 3 zijn de woningbouw voornemens vervallen, hier zullen ook geen werkzaamheden uitgevoerd worden en blijven de gronden in agrarisch gebruik. In het gebied waar woningbouw gepland staat zie afbeelding 1 zal de aanwezige (tuin)beplanting verwijderd worden en zal de aanwezige bebouwing (woning met enkele schuurtjes) gesloopt worden, waarna woningbouw gepland staat.

3

NATUURWETGEVING

Vanaf 1 januari 2017 bestaat de Nederlandse natuurwetgeving uit de Wet natuurbescherming. Deze wet vervangt de drie wetten: de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en Faunawet. De bevoegdheid is geheel bij de betreffende provincie, waarin de activiteit zich plaatsvindt komen te liggen.

De Wet natuurbescherming bestaat uit 3 onderdelen: de bescherming van Natura 2000-gebieden, de bescherming van soorten en de bescherming van bosopstanden. Naast de natuurwetgeving bestaat het natuurbeleid, waarbij de kern wordt gevormd door het Natuur Netwerk Nederland, afgekort de NNN. In dit hoofdstuk wordt kort ingegaan op de wetgeving en het natuurbeleid.

Bescherming van soorten

De bescherming van soorten is verdeeld in drie categorieën: soorten van de Vogelrichtlijn, soorten van de Habitatrichtlijn en overige soorten.

Wettelijk zijn enkele uitzonderingen opgesteld, waarvoor geen ontheffing nodig is:

- Handelingen volgens instandhoudingsmaatregelen of passende maatregel door provincie;
- Handelingen volgens een beheerplan of ander plan of programma of een programma per AMvB;
- Mits dat beheerplan, plan of programma voldoet aan de ontheffingsgronden; en het betreffende bestuursorgaan tevens bevoegd is om vrijstelling of ontheffing te verlenen of daarmee instemt;
- Ter voorkoming van schade (hele land of per provincie);
- Ter voorkoming van overlast (hele land of per provincie);
- Ter beperking van de populatie;
- Ter bestrijding van invasieve soorten;
- Voor de jacht, zoals wilde eend houtduif, haas en konijn.

Voor alle soorten geldt de zorgplicht. De beschermde status van de overige soorten verschilt per provincie. Provincies hebben de bevoegdheid om bij provinciale verordening vrijstelling te verlenen voor nationaal beschermde soorten. Er is dan geen ontheffing nodig voor werkzaamheden.

Soorten van de Vogelrichtlijn

Hieronder vallen alle van nature in Nederland in het wild levende vogels als bedoeld in artikel 1 Vogelrichtlijn.

Handelingen die de wet verbiedt zijn:

- opzettelijk doden of vangen;
- opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren vernielen e.d.;
- eieren onder zich te hebben;
- opzettelijk te storen, tenzij dit geen wezenlijke invloed heeft;
- vogels dood of levend, of herkenbare delen daarvan te verkopen, vervoeren of aanwezig te hebben voor verkoop.

Uitgezonderd zijn de soorten die door de AMvB zijn aangewezen. Hieronder vallen onder andere de Canadese gans en de Houtduif. Onder bepaalde voorwaarden mogen deze handelingen wel uitgevoerd worden. U heeft dan een ontheffing of vrijstelling nodig. Er zijn vrijstellingen opgesteld via de provinciale verordening of ministeriële regeling. Een ontheffing kan bij de provincie worden aangevraagd. Een ontheffing kan verkregen worden als er geen andere bevredigende oplossing is en als het nodig is in verband met de volksgezondheid, openbare veiligheid, luchtverkeer, schade aan gewassen en dergelijk, bescherming van flora en fauna, onderzoek of onderwijs, herinvoering van soorten, vangen van bepaalde kleine hoeveelheden en geen verslechtering van de staat van instandhouding.

Soorten van de Habitatrichtlijn

Soorten die staan in het Verdrag van Bern en Bijlage I van het Verdrag van Bonn.

Handelingen die de wet verbiedt zijn:

- opzettelijk te doden of te vangen;
- opzettelijk te verstoren;
- opzettelijk eieren te vernielen of te rapen;
- voortplantingsplaatsen of rustplaatsen te beschadigen of te vernielen;
- opzettelijk te plukken of te verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen;
- anders dan voor verkoop, onder zich te hebben of te uitvoeren.

Er zijn vrijstellingen opgesteld via de provinciale verordening of ministeriële regeling. Een ontheffing kan bij de provincie worden aangevraagd. Een ontheffing kan verkregen worden ter bescherming van flora- en fauna, voorkoming "ernstige schade" aan gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendommen, in belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid of andere dwingende reden van groot openbaar belang met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van wezenlijk gunstige effecten voor het milieu. Daarnaast zijn de wettelijke uitzonderingen van toepassing.

Overige soorten

Dit zijn de soorten die genoemd worden in de bijlage van Wet natuurbescherming. Onder dit beschermingsregime is het verboden om:

- Voortplantingsplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te beschadigen of vernielen;
- Vaatplanten opzettelijk te plukken, verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen.

Voor deze soorten gelden dezelfde vrijstellingsgronden als bij de soorten van de Habitatrichtlijn en zijn er een groot aantal overige uitzonderingsgronden. Voor ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden en het algemeen belang is er een vrijstelling.

Zorgplicht

De bescherming van soorten gaat uit van de intrinsieke waarde van alle dieren en planten. De mens moet daar zorgvuldig mee omgaan. Daarom is de zorgplicht in artikel 1.11 van de wet opgenomen. De zorgplicht houdt in dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten en hun leefomgeving en voor Natura 2000-gebieden. Dat betekent dat iedereen naar redelijkheid nadelige effecten:

- moet voorkomen;
- moet beperken;
- ongedaan moet maken.

4

METHODE

De aanwezige natuurwaarden zijn in beeld gebracht op basis van een bureauonderzoek en een veldonderzoek.

4.1 Bureauonderzoek

Voor het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van landelijke, provinciale en indien beschikbaar regionale verspreidingsinformatie.

Uit de landelijke verspreidingsinformatie uit atlassen, die deels gedateerd is, moet blijken of nabij de locaties in het verleden strikt beschermde soorten zijn aangetroffen. Exacte locaties of datering van de waarnemingen zijn daarbij veelal niet bekend. Deze gegevens hebben vaak betrekking op atlasblokken (5x5 kilometer). De soortgegevens hebben daarom veelal betrekking op de regio en niet specifiek op het plangebied.

Daarnaast is gebruik gemaakt van de verspreidingsgegevens uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). De NDFF geeft informatie over waarnemingen van beschermde en zeldzame planten en dieren. Het is de meest complete natuurdatabank van Nederland door een bundeling van meer dan 100 verschillende databanken. De databank bevat uitsluitend gevalideerde gegevens, gevalideerd door de (voormalige) Gegevensautoriteit Natuur (GAN). De NDFF is gevuld met gegevens uit databanken van verschillende organisaties die deze gegevens op professionele wijze verzamelen (zoals SOVON Vogelonderzoek Nederland, de Zoogdiervereniging en De Vlinderstichting). Ook de gegevens van verschillende gemeenten, waterschappen, provincies en terrein behorende organisaties zijn toegevoegd. De databank wordt dagelijks aangevuld met recente waarnemingen die via de invoerportalen binnenkomen. Op dit moment bevat de NDFF ongeveer 100 miljoen waarnemingen.

4.2 Veldonderzoek

Vleermuisonderzoek

Bij de uitvoering van het veldonderzoek naar vleermuizen is gewerkt conform het 'Protocol voor vleermuisinventarisaties van het Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, de Zoogdiervereniging en de Gegevensautoriteit Natuur. Deze is geactualiseerd in 2017 voor het uitvoeren van vleermuisonderzoek.

Daarbij heeft het onderzoek zich geconcentreerd op de aanwezigheid van verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen en laatvlieger in de te slopen woning vanwege de geschiktheid van het type bebouwing voor deze soort. Uiteraard is tijdens de veldbezoeken ook aandacht besteed aan eventuele andere vleermuissoorten binnen het plangebied.

Het vleermuisonderzoek heeft zich gericht op het vaststellen van de soortensamenstelling, de aantallen, de gebruiksfunctie van het gebied en het vaststellen van verblijfplaatsen (kraamverblijven, winterverblijfplaatsen, zomerverblijven etc.), vliegroutes en foeragegebieden. Tijdens het vleermuisonderzoek is gebruik gemaakt van een batdetector Pettersson D240X in combinatie met een Pettersson D100.

In totaal zijn vijf veldbezoeken uitgevoerd: drie in de kraamperiode en twee in de baltsperiode. In tabel 1 t/m 4 zijn de betreffende data weergegeven. Het kraamonderzoek heeft zich gericht op de aanwezigheid van zomer- en/of kraamverblijfplaatsen van vleermuizen. Deze bezoeken hebben plaatsgevonden tijdens het uitvliegtijdstip van vleermuizen, respectievelijk rond zonsondergang. Het baltsonderzoek heeft zich gericht op het vaststellen van balts-, paar- en/of winterverblijfplaatsen van vleermuizen. Deze bezoeken hebben plaatsgevonden tijdens de baltsactiviteit van vleermuizen, na zonsondergang tot middernacht. Tijdens dit tijdstip is de meeste baltsactiviteit bij vleermuizen waar te nemen.

Vogels

Voor het uitvoeren van broedvogelinventarisatie is op dit moment nog geen onderzoeksprotocol van kracht. Bij broedvogelinventarisaties is gewerkt volgens de methode van uitgebreide territoriumkartering (SOVON, 2011) en het kennisdocument 2017 Huismus en Gierzwaluw (*bij12, 2017*)

Huisumus

Het onderzoek naar huisumus is uitgevoerd in twee bezoeken met één veldmedewerker. Deze bezoeken hebben plaatsgevonden in de ochtend tijdens gunstige weersomstandigheden. Tijdens het bezoek is onder andere gelet op zingende mannetjes en nestindicatieve waarnemingen zoals nestbouw, transport voedsel en alarmroepen. Waarnemingen zijn op kaart genoteerd.

Overige beschermde soorten

In en rond de plangebieden komen mogelijk nog een aantal andere beschermde soorten dan eerder beschreven voor. Voor een groot deel zal het gaan om algemeen voorkomende en licht beschermde soorten, maar ook de aanwezigheid van een aantal strenger beschermde soorten kan niet op voorhand worden uitgesloten. Hierbij dient gedacht te worden aan bijvoorbeeld steenmarter en steenuil. Het veldwerk naar de groep van overige soorten is uitgevoerd tijdens en/of na afloop van de veldbezoeken naar vleermuizen en vogels.

Tabel 1. Periode en type onderzoek

Datum	Type onderzoek	Starttijd	Eindtijd	Onderzoeker	Weersomstandigheden
1 mei 2017	Huismussen onderzoek	08:00	10:00	V. de Lenne	Droog, bewolkt, 11 °C, windkracht 2
11 mei 2017	Huismussen onderzoek	09:00	11:00	V. de Lenne	Droog, onbewolkt, 15 °C, windkracht 2
29 mei 2017	Kraamonderzoek vleermuizen	21:00	23:30	V. de Lenne	Droog, licht bewolkt, 22 °C, windkracht 2
20 juni 2017	Kraamonderzoek Vleermuizen	21.30	23:45	V. de Lenne	Droog, onbewolkt, 20 °C, windkracht 2
11 juli 2017	Kraamonderzoek Vleermuizen	21:15	23:30	V. de Lenne	Droog, zwaar bewolkt, 14 °C, windkracht 2
17 augustus 2017	Baltsonderzoek vleermuizen	00:15	02:15	V. de Lenne	Droog, half bewolkt 18 °C, windkracht 1
18 september 2017	Baltsonderzoek Vleermuizen	20:45	23:00	V. de Lenne	Droog half bewolkt, 12 °C, windkracht 2

Kader – ecologisch deskundige

Bron: RVO / Ministerie van Economische Zaken

Met een ecologisch deskundige wordt bedoeld een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- *op HBO- dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of*
- *op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of*
- *als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of*
- *zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk Gebied; en/of*
- *zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of – bescherming.*

5

BESCHERMDE SOORTEN & EFFECTEN

Dit hoofdstuk beschrijft de tijdens het veldonderzoek waargenomen soorten, al dan niet aangevuld met gegevens uit literatuur en andere informatiebronnen. Tevens worden eventuele effecten beschreven als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling.

5.1 Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn strikt beschermd (habitatrictlijn). Er zijn drie vleermuissoorten in het projectgebied en de directe omgeving aangetroffen (gewone dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis). De aangetroffen soorten worden hieronder besproken. In bijlage 1 zijn de soortenkaarten opgenomen.

5.1.1 Voorkomen en functie

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis is in Nederland de meest algemene vleermuissoort. De soort wordt veelvuldig waargenomen in stedelijk gebied. De staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis is gunstig. (Kraam)kolonies zijn in Nederland vooral in gebouwen aangetroffen. Voorbeelden van verblijfplaatsen in gebouwen zijn ruimtes in spouwmuren en achter boeiboorden en gevelbetimmering. Gebouwen worden ook als winterverblijf gebruikt, waarbij (vermoedelijk) vergelijkbare plaatsen als in de zomer benut worden, mits deze vorstvrij zijn. Ze jagen hoofdzakelijk binnen en straal van 2-5 km van de verblijfplaats. Vliegroutes volgen zoveel mogelijk lijnvormige structuren en ze jagen in gesloten tot half open landschap.

Verblijfplaatsen

Vleermuizen maken gedurende het jaar gebruik van een netwerk van vaste rust- en verblijfplaatsen. Deze verblijfplaatsen kunnen o.a. de volgende functies hebben:

- kraamverblijfplaats;
- zomerverblijfplaats;
- paar- en/of baltsverblijfplaats;
- winterverblijfplaats.

Tijdens alle bezoeken in de kraamperiode zijn één of twee gewone dwergvleermuizen uitvliegend waargenomen uit de te slopen woning in het plangebied ter hoogte van de schoorsteen. Ook werd sterk het vermoeden verkregen dat enkele woningen langs de Ommerweg tevens een functie hebben als zomerverblijfplaats, tijdens de baltsronden werden bij deze twee woningen baltsende en uitvliegende gewone dwergvleermuizen aangetroffen (beide woning 1 exemplaar). Deze woningen worden waarschijnlijk jaarrond door gewone dwergvleermuis gebruikt. Tijdens de veldbezoek vlogen vanuit deze

woningen enkele gewone dwergvleermuizen de Ommerweg over om en de grote tuin in het plangebied te foerageren.

In de balts/paarperiode zijn nabij de te slopen woning geen actief baltsende gewone dwergvleermuizen aangetroffen. Baltsende vleermuizen zijn een indicatie voor paar/baltsverblijfplaatsen, daarnaast overwinteren vleermuizen ook vaak op deze locaties. Wel zijn ter hoogte van de woningen langs de Ommerweg ten westen van het plangebied twee actief baltsende gewone dwergvleermuizen aangetroffen nabij twee woningen die hier een paar/baltsverblijfplaats hebben en mogelijk ook overwinteren op deze locaties (zie bijlage 1).

Kader - vleermuisverblijfplaatsen

Onder de vleermuizen zijn gebouwbewonende en/of boombewonende soorten aanwezig. Gewone dwergvleermuis en laatvlieger zijn hoofdzakelijk gebouwbewonend. Rosse vleermuis en watervleermuis zijn voornamelijk boombewonend en gewone grootoorvleermuis, franjestaart en ruige dwergvleermuis bewonen zowel bomen als gebouwen. Voorbeelden van verblijfplaatsen in gebouwen zijn ruimtes in spouwmuren en achter boeiboorden en gevelbetimmering. Holten en spleten in bomen en ruimtes achter loszittend schors zijn voorbeelden van verblijfplaatsen in bomen.

Vanuit de verschillende functies van de verblijfplaats worden weer andere eisen gesteld aan bijvoorbeeld het klimaat, de toegankelijkheid en de expositie van het verblijf ten opzichte van de zon. Als kraamverblijfplaats worden meestal gebouwen en/of bomen uitgekozen waarbinnen een constant klimaat heerst. Bij gebouwen zijn dit voornamelijk woningen met een spouwmuur of een geïsoleerd dak. Sommige vleermuizen hebben aan een opening van 1-2 cm voldoende om naar binnen te kruipen. Bij bomen gaat het meestal om dikke, oude bomen met een dikke restwand.

Foerageergebied en vliegroutes

Foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen zijn beschermd indien bij het verdwijnen ook een verblijfplaats ongeschikt wordt. Bijvoorbeeld door het onderbreken van een vliegroute wordt een foerageergebied onbereikbaar, waardoor de vleermuizen onvoldoende voedsel kunnen vinden. Bij het verdwijnen van foerageergebieden of vliegroutes wordt derhalve onderzocht of er voldoende bereikbare alternatieven zijn.

In en rond het plangebied is veel geschikt foerageergebied voor vleermuizen aanwezig, met name in de luwe delen van de tuinbeplanting en langs het onverharde pad wordt door gewone dwergvleermuis gejaagd. Het gaat hierbij om lage dichtheden tot ongeveer 5 exemplaren waarvan 2 die een verblijfplaats hebben in de te slopen woning. De overige leken uit de woningen ten westen van het plangebied afkomstig.

Belangrijke vliegroutes van gewone dwergvleermuizen zijn niet vastgesteld, ze maken verspreid gebruik van de aanwezige beplanting om zich te verplaatsen maar vliegen hierbij ook wel over open gebied.

Kader - vleermuisvliegroutes

Vleermuizen maken gebruik van lijnvormige landschapselementen zoals bomenrijen en singels om zich langs te verplaatsen. Een aaneengesloten kronendak heeft hierbij de voorkeur. Van vleermuizen is bekend dat onderbrekingen in de lijnstructuur maximaal 100 tot 200 meter mogen bedragen (kleinere en langzaam vliegende soorten 50 meter). Wanneer de onderbrekingen groter zijn dan deze afstand kunnen sommige soorten deze afstand niet overbruggen en zullen ze uitwijken naar alternatieve vliegroutes en foerageergebieden.

Laatvlieger

De laatvlieger komt in Nederland vrij algemeen voor (al laat de soort wel een dalende trend zien). Laatvlieger jaagt boven open tot halfopen landschap, vooral in de beschutting van opgaande elementen zoals bosranden, heggen en lanen. Kraamkolonies komen in Nederland voor zover bekend alleen in gebouwen voor. Deze bevinden zich in de spouwmuur, achter en onder de (dak)betimmering, onder daklijsten en dakpannen of onder het lood rondom de schoorsteen. Soms worden ze ook op zolders aangetroffen. De jachtgebieden liggen in een straal van 1 tot 5 km (zelden meer) rondom de kolonie. Vliegroutes volgen waar mogelijk lijnvormige structuren, maar laatvliegers vliegen bij gunstige weersomstandigheden ook wel grote afstanden door open gebied. De laatvlieger jaagt boven open tot halfopen landschap, vooral in de beschutting van opgaande elementen zoals bosranden, heggen en lanen.

Verblijfplaatsen

Er werd sterk de indruk verkregen dat de bebouwing op het erf waar de dierenkliniek van Hellendoorn zich bevindt een verblijfplaats van laatvlieger aanwezig is. Tijdens alle bezoeken waren hier concentraties aanwezig en vlogen ze hier al vroeg na uitvliegtijdstip rond. Daadwerkelijke in of uitvlieger zijn hier niet vastgesteld maar hier is ook niet op gelet aangezien dit erf zich buiten het plangebied bevindt. De woning in het plangebied heeft geen functie als verblijfplaats voor laatvlieger.

Foerageergebied en vliegroutes

Met name rond de vermoedelijk verblijfplaats van laatvlieger zijn meerdere foeragerende exemplaren aangetroffen tot maximaal 7 exemplaren. Deze exemplaren foerageren ook later op de avond ter hoogte van het plangebied waarbij ze zich langs de beplanting langs de Isakke verplaatsen.

Rosse vleermuis

Rosse vleermuis is in West-Europa een uitgesproken boombewonende soort. Onder andere solitaire mannetjes, groepen vrouwtjes met jongen en dieren in winterslaap gebruiken boomholten als onderkomen. De vlucht van rosse vleermuis doet enigszins denken aan die van gierzwaluw: hoog en snel. De afstand tussen dagrustplaats en jachtgebied wordt in de regel in een snelle rechte vlucht afgelegd, op een hoogte van honderd meter of meer. Jachtplaatsen liggen meestal in open terrein, waar met snelle duiken op insecten gejaagd wordt. De rosse vleermuis jaagt vooral boven water en moerassige gebieden en ook wel rondom straatverlichting.

Van rosse vleermuis is slechts een enkele exemplaar zeer kort foeragerend waargenomen, dit exemplaar had geen binding met het plangebied.

5.1.2 Effecten en ontheffing

Alle vleermuissoorten zijn in Nederland beschermd onder de Flora- en faunawet en vallen onder tabel 3, het strengste beschermingsregime. Het verjagen, vangen en doden van individuen van beschermde soorten, evenals het verstoren of vernielen van vaste verblijfplaatsen (inclusief de functionele leefomgeving) is verboden vanuit de Flora- en faunawet. De functionaliteit van verblijfplaatsen van vleermuizen dienen te allen tijde gegarandeerd te blijven.

Als gevolg van sloopwerkzaamheden van de woning verdwijnt er een vaste rust en verblijfplaats van 2 gewone dwergvleermuizen (zomerverblijfplaats).

Er zijn aanvullende maatregelen noodzakelijk om negatieve effecten te voorkomen of te beperken en om te allen tijde een verblijfplaats voor vleermuizen aan te bieden. De gewone dwergvleermuis maakt gebruik van een netwerk aan verblijfplaatsen. Rond het plangebied zijn dan ook diverse alternatieve verblijfplaatsen aanwezig. Met de voorgenomen ontwikkeling wordt dan ook niet verwacht dat de gunstige staat van instandhouding van gewone dwergvleermuis in het geding komt, vooral niet na het nemen van enkele maatregelen. Het verstoren van verblijfplaatsen van vleermuizen is wel ontheffingsplichtig. Hiervoor dient een ontheffing aangevraagd te worden.

Door de voorgenomen werkzaamheden treedt er geen verstoring op van foerageergebieden en vliegroutes die onderdeel uitmaken van het essentieel leefgebied van de betreffende vleermuissoorten, ook na de inrichting blijft het plangebied geschikt als foerageergebied voor laatvlieger en gewone dwergvleermuis.

5.1.3 Te nemen maatregelen

Om negatieve effecten op gewone dwergvleermuis zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken zijn aanvullende maatregelen noodzakelijk. Te nemen maatregelen op hoofdlijnen:

- plaatsen van kasten voor gewone dwergvleermuis voorafgaand aan de werkzaamheden (compensatiefactor 4 per verblijfplaats);
- werken buiten kwetsbare perioden;
- ongeschikt maken van huidige verblijfplaatsen in werkgebied;
- nieuwe verblijfplaatsen creëren in de toekomstige situatie;
- ecologisch werkprotocol opstellen;
- begeleiding tijdens de werkzaamheden.

Conclusie: Als gevolg van de voorgenomen sloopwerkzaamheden zijn negatieve effecten op gewone dwergvleermuizen niet uit te sluiten, verstoring treedt op. Een ontheffing dient aangevraagd te worden, evenals het nemen van een aantal aanvullende maatregelen.

5.2 Huismus

5.2.1 Voorkomen en functie

Onder de pannen van de woning is een verblijfplaats van huismus aanwezig. In de panden in de nabij omgeving zijn tevens verschillende verblijfplaatsen van huismus aanwezig (zie bijlage 1).

Huismussen zijn bijzonder vindingrijk als het gaat om het vinden van een nestplaats. Ze nestelen meestal in holtes, bij voorkeur in huizen. De huismus is een jaarrond-soort, wat inhoudt dat de soort gedurende het hele jaar gebruik maakt van de verblijfplaatsen. De huismus is een echte cultuurvolger en bovendien uitermate veelzijdig, wel is het een veeleisende soort. Het ontbreken van één van de onderstaande elementen kan betekenen dat ondanks de aanwezigheid van veel geschikte nestplaatsen toch geen huismussen aanwezig zijn. Al deze elementen liggen dichtbij elkaar, bij voorkeur in een straal van een paar honderd meter.

Geschikt huismussenhabitat bestaat uit de volgende elementen:

- ruim voldoende nestgelegenheden;

- continu voedsel in de directe omgeving van dekking;
- voldoende inheems groen als leverancier van eiwitrijk voedsel voor de jongen;
- evergreens (bladhoudende of groenblijvende plant) in hagen of gevelbegroeiing;
- zandbad;
- water.

5.2.2 Effecten en ontheffing

Als gevolg van de sloop van de woning gaat een vaste rust en verblijfplaats van huismus verloren. Met de voorgenomen realisatie van nieuwe woningen kan echter gemakkelijk nieuwe nestgelegenheid gecreëerd worden.

Onder de daken van de nieuwe woningen kunnen bijvoorbeeld vogelvides toegepast worden. Met deze methoden wordt voor huismus broedgelegenheid onder de eerste rij dakpannen gecreëerd. Het is bekend dat de Vogelvide op diverse plaatsen door broedende huismussen worden gebruikt. De huismus heeft vaak zijn nesten onder deze eerste rij dakpannen. De huismus is flexibel in allerlei opzichten. Ze kunnen zich binnen enkele dagen aanpassen aan veranderde omstandigheden. Het is wel van belang om nog een aantal aanvullende maatregelen te nemen, zoals het werken buiten de kwetsbare periode. Maatregelen zijn noodzakelijk om negatieve effecten te voorkomen of te beperken en om te allen tijde een verblijfplaats voor huismussen aan te bieden. Deze dienen nader uitgewerkt te worden. Na het nemen van deze maatregelen wordt dan ook niet verwacht dat de gunstige staat van instandhouding van de huismus in het geding komt. Het verstoren van verblijfplaatsen van huismussen is wel ontheffingsplichtig. Hiervoor dient een ontheffing aangevraagd te worden.

Afbeelding 1. Voorbeeld van een vogelvide voor de huismus (Bron Vogelbescherming, Nederland)

5.2.3 Te nemen maatregelen

Om negatieve effecten op huismus te voorkomen of te beperken dienen een aantal aanvullende maatregelen genomen te worden. Op hoofdlijnen betreffen dit:

- huismuskasten ophangen als alternatieve verblijfplaats voorafgaand aan de werkzaamheden (compensatiefactor 2 per verblijfplaats);
- werken buiten de kwetsbare periode van de huismus;
- ongeschikt maken van de huidige verblijfplaatsen;
- nieuwe duurzame verblijfplaatsen aanbieden;

Conclusie: Als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden zijn negatieve effecten op huismus niet uit te sluiten, de aanwezige verblijfplaats zal verdwijnen. Een ontheffing dient aangevraagd te worden, evenals het nemen van een aantal aanvullende maatregelen.

5.3 Overige beschermde soorten

5.3.1 Voorkomen en functie

Tijdens het veldonderzoek is ook gelet op de aanwezigheid van andere zwaarder beschermde soorten dan hierboven beschreven. Tijdens de veldbezoeken zijn in totaal 3 paar steenuilen buiten het plangebied aangetroffen die broeden op omliggende erven. Daarnaast is het mogelijk dat steenmarter gebruik maakt van het als leefgebied. Er zijn echter geen verblijfplaatsen vastgesteld van de steenmarter.

In en rond het plangebied komen verschillende algemene vogelsoorten voorkomen. Het gaat hierbij o.a. om de soorten koolmees, huiswaluw pimpelmees, houtduif, bosrietzander, grasmus, witte kwikstaart, spreeuw, groenling, winterkoning en roodborst. Van deze soorten zijn indicaties (nestlocaties of voerende oudervogels) verkregen dat ze broeden in het plangebied.

5.3.2 Effecten en ontheffing

Negatieve effecten zijn niet te verwachten op de groep overige beschermde soorten. Vaste rust- en verblijfplaatsen van zwaarder beschermde soorten, en hun vaste rust- en verblijfplaatsen ontbreken. Het plangebied maakt mogelijk onderdeel uit van het leefgebied van de steenmarter maar vaste rust- en verblijfplaatsen zijn niet aangetroffen, tevens blijft het plangebied ook in de toekomst geschikt voor de soort.

Gezien de afstand van de aanwezige steenuilen en de territoriumgrootte van steenuil wordt niet verwacht dat het plangebied een belangrijke functie voor de soort vervult, tevens zijn geen waarnemingen van steenuil uit het plangebied. Negatieve effecten op de omliggende broedparen worden niet verwacht.

Wel dient te allen tijde rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van broedvogels. Alle vogelsoorten in Nederland zijn strikt beschermd onder de Flora- en faunawet. Voor alle beschermde inheemse (ook algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die nesten beschadigen of verstoren. Verstoring kan in veel situaties worden voorkomen door versturende werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. De periode van 15 maart tot 15 juli wordt over het algemeen beschouwd als broedseizoen. Voor de Flora- en faunawet zijn echter alle bewoonde vogelnesten beschermd, ongeacht het tijdstip van het jaar. Het genoemde termijn moet daarom niet al te strikt worden toegepast. Werkzaamheden binnen het broedseizoen zijn mogelijk indien is vastgesteld dat er met deze werkzaamheden geen nesten van broedvogels worden verstoord of dat voorafgaand aan het broedseizoen het werkgebied ongeschikt is gemaakt voor broedende vogels.

Conclusie: Negatieve effecten op overige beschermde soorten zijn niet te verwachten. Het aanvragen van een ontheffing is voor overige beschermde soorten niet noodzakelijk. Wel dient te allen tijde rekening gehouden te worden met het broedseizoen van vogels.

6

CONCLUSIE EN VERVOLG

6.1 Flora- en fauna

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat het plangebied onderdeel uitmaakt van het leefgebied van diverse zwaarder beschermde soorten, namelijk vleermuizen en huismus. Als gevolg van de geplande werkzaamheden worden tijdelijke negatieve effecten verwacht en treedt verstoring op voor de gewone dwergvleermuis en huismus. Maatregelen zijn noodzakelijk om negatieve effecten te voorkomen of te beperken en om te allen tijde een verblijfplaats voor de beschermde soorten aan te bieden. Met de voorgenomen werkzaamheden wordt dan ook niet verwacht dat de gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis en huismus in het geding komt, vooral niet na het nemen van enkele maatregelen. Het verstoren van verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen en huismus is wel ontheffing plichtig. Hiervoor dient een ontheffing aangevraagd te worden.

6.2 Projectplan en werkprotocol noodzakelijk

Voor de gewone dwergvleermuis en huismus is een ontheffing nodig. Om een ontheffing te verkrijgen voor soorten waarvan de verblijfplaats jaarrond beschermd is moet:

- de gunstige staat van instandhouding gegarandeerd blijven
- invulling gegeven worden aan de zorgplicht
- voldaan worden aan een bij de wet genoemd belang
- er mogen geen alternatieven zijn

Deze gegevens moeten worden uitgewerkt in een projectplan. In het projectplan staat concreet welke werkzaamheden, wanneer, en op welke wijze worden uitgevoerd. Dit wordt aangevuld met een onderbouwing van de noodzaak van het project.

Een ontheffingsaanvraag moet worden ingediend bij de provincie Overijssel. Maximaal achttien weken na het indienen van de aanvraag wordt er een besluit genomen. Op dat besluit kunnen belanghebbenden nog bezwaar maken.

Concrete maatregelen die genomen moeten worden tijdens de werkzaamheden dienen vastgelegd te worden in een ecologisch werkprotocol. Hierin dienen eveneens de aanvullende voorwaarden verwerkt te worden die voortvloeien uit de ontheffingsaanvraag.

6.3 Geldigheid onderzoek

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de landelijk geldende richtlijnen. De bevoegde gezagen hanteren de volgende definitie voor de geldigheid van onderzoeken naar beschermde soorten:

“ Onderzoeksgegevens mogen maximaal 3 jaar oud zijn in gebieden waar weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen zijn opgetreden in de afgelopen drie jaar. In gebieden waar dit niet voor geldt, moeten de gegevens recenter zijn.”

Voor onderzoeken waar alleen algemeen voorkomende soorten, de overige beschermde soorten van de Wet natuurbescherming aan de orde zijn, mag worden volstaan met een geldigheid van 5 jaar. Waarbij ook geldt dat er in die periode weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen optreden.

Dit rapport gaat in op de effecten van de ontwikkeling zoals beschreven in hoofdstuk 2.2. Wijzigingen of aanpassingen in de ontwikkeling kunnen tot andere conclusies ten aanzien van de effecten op beschermde soorten leiden.

LITERATUURLIJST

- Dietz, C., O. Von Helversen, D. Nill (2011). *Vleermuizen, Alle soorten van Europa en Noordwest – Afrika*. De Fontein, Tirion Uitgevers BV., Utrecht.
- Dijk, A.J. van & A. Boele (2011). *Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek*. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2004). *501 Algemene*
- Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging en
- Gegevensautoriteit Natuur (2013). *Vleermuisprotocol 2013*.
- Vogel R.L., Bouwma I., Koese B., Kranenbarg J., La Haye M., Odé B., Sierdsema H., Sparrius L., Verburg P. & Zollinger R. (2013). *Het belang van Nederland buiten de Ecologische Hoofdstructuur voor soorten van de Vogelrichtlijn en van bijlage V van de Habitatrichtlijn*. Sovon-rapport 2013.015. Sovon, Nijmegen.

Soortinformatie: - www.zoogdiervereniging.nl
- www.vogelbescherming.nl

Waarnemingen: - ndff-ecogrid.nl

BIJLAGE 1 SOORTKAARTEN

